פיזיקה חשמל מס קורס 4411010

פרק 2 - תנועה הרמונית -

תוכן העניינים

תנועה הרמונית פשוטה:

שאלות:

1) מסה מתנגשת במסה

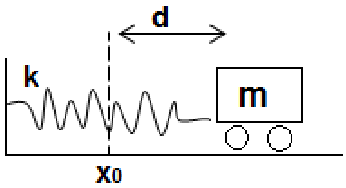

מסה m מונחת על שולחן ללא חיכוך ומחוברת לקפיץ המחובר לקיר בעל קבוע קפיץ k.
מותחים את המסה מרחק d מהמיקום בו הקפיץ רפוי ומשחררים ממנוחה.
מצא את $x(t)$ של המסה.

2) מסה על שולחן מחוברת למסה תלויה

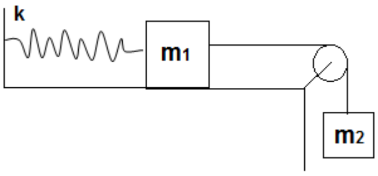

מסה m_1 מונחת על שולחן ללא חיכוך ומחוברת לקפיץ בעל קבוע k. מהמסה יוצא חוט העובר דרך גלגלת אידיאלית וקשור למסה נוספת התלויה באוויר M.

א. מצא את נקודת שיווי המשקל של המערכת (קבע את הראשית בנקודה שבה הקפיץ רפוי).
ב. מצא את תדירות התנודה של המערכת.
ג. מהי האמפליטודה המקסימלית האפשרית לתנועה כך שהמתיחות בחוט לא תתאפס במהלך התנועה?

3) דוגמה - מטוטלת מתמטית (עם מומנטים)

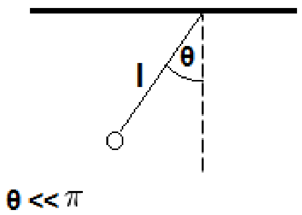

נתונה מטוטלת (מתמטית) התלויה מהתקרה.
אורך החוט של המטוטלת הוא l.
מצא את תדירות התנודות הקטנות ואת הזווית כפונקציה של הזמן.
הנח כי המטוטלת מתחילה את תנועתה ממנוחה בזווית ידועה θ (דרך מומנטים).

4) דוגמה - דיסקה עם חור

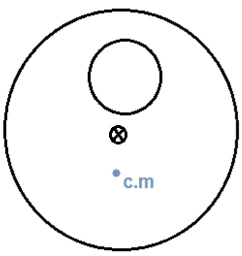

מצא את תדירות התנודות הקטנות של דיסקה בעלת מסה M ורדיוס R אם ידוע כי במרחק חצי R ממרכז הדיסקה קדחו חור ברדיוס רבע R (הדיסקה מחוברת במסמר במרכזה אל הקיר).

5) **דוגמה - מטוטלת מתמטית (עם אנרגיה)**

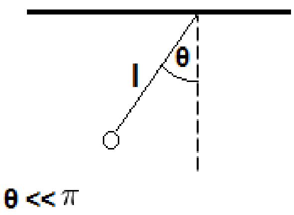

נתונה מטוטלת (מתמטית) התלויה מהתקרה.
אורך החוט של המטוטלת הוא l.
מצא את תדירות התנודות הקטנות ואת הזווית כפונקציה של הזמן.
הנח כי המטוטלת מתחילה את תנועתה ממנוחה בזווית ידועה θ (דרך אנרגיה).

6) **גליל מחובר לקפיץ מתגלגל ללא החלקה**

גליל בעל מסה m ורדיוס R נמצא על משטח אופקי לא חלק ומחובר באמצעות קפיץ אל הקיר.
קבוע הקפיץ הוא k והוא מחובר למרכז הגליל.
הנח שתנועת הגליל אופקית בלבד ושהוא מתגלגל ללא החלקה על המשטח.
מצא את תדירות התנודות הקטנות.
פתור פעם אחת באמצעות אנרגיה ופעם נוספת באמצעות כוחות ומומנטים.

7) **גלגלת מסה וקפיץ**

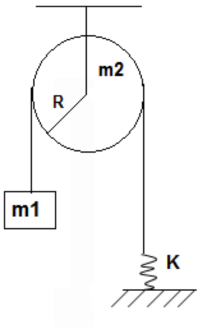

במערכת הבאה, המסה m_1 קשורה בחוט דרך גלגלת אל קפיץ המחובר לקרקע. הגלגלת אינה אידאלית.
נתון: R רדיוס הגלגלת, m_2 מסת הגלגלת, k קבוע הקפיץ.
הנח כי החוט לא מחליק על הגלגלת.
א. מצא את נקודת שיווי המשקל.
ב. מצא את תדירות התנודה.
ג. מושכים את המסה אורך d מנקודת שיווי המשקל.
מהו d_{max} המרחק המקסימלי שניתן למשוך את המסה מבלי שהמתיחות בחוט תתאפס במהלך התנועה?

8) **מוט תלוי מחובר עם קפיץ לקיר**

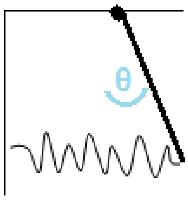

מוט בעל אורך L ומסה M (התפלגות אחידה) תלוי מהתקרה וחופשי להסתובב סביב נקודת התלייה.
קצהו השני של המוט מחובר בקפיץ, בעל קבוע k לקיר.
הקפיץ רפוי כאשר המוט נמצא מאונך לתקרה.
א. הראה כי תנועת המוט בזוויות קטנות היא תנועה הרמונית ומצא את תדירות התנועה.
ב. מצא את הזווית של המוט כפונקציה של הזמן אם המוט משוחרר ממנוחה בזווית נתונה θ_0.

תשובות סופיות:

1) $x(t)=-\frac{v_0}{2}\sqrt{\frac{2m}{k}}\cos\left(\sqrt{\frac{k}{2m}}t+\frac{\pi}{2}\right)+x_0$

2) א. $x=\frac{m_2g}{k}$ ב. $\omega=\sqrt{\frac{k}{m_1+m_2}}$ ג. $A_{max}=\frac{g}{\omega^2}$

3) $\theta(t=0)=-\omega A\sin\varphi$

4) $-\left(\frac{16}{247}\frac{g}{R}\right)(\theta-0)=\ddot{\theta}$

5) $\omega=\sqrt{\frac{g}{l}}$, $\theta(t)=A\cos(\omega t+\varphi)$

6) באמצעות אנרגיה: $E=\frac{3}{4}m\dot{x}^2+\frac{1}{2}kx^2\Rightarrow\omega_0=\sqrt{\frac{2k}{3m}}$

באמצעות כוחות ומומנטים: $\sum F_x=-k(x-x_3)=m\ddot{x}\Rightarrow\omega_0=\sqrt{\frac{2k}{3m}}$

7) א. $x_0=\frac{m_1g}{k}$ ב. $\omega=\sqrt{\frac{k}{m_1+\frac{1}{2}m_2}}$ ג. $d_{max}=\frac{m_1g}{k}$

8) א. $\omega=\sqrt{\frac{k^+}{m^+}}$ ב. $\theta(t)=\theta_0\cos\left(\sqrt{\frac{k^+}{m^+}}t\right)$

תנועה הרמונית מרוסנת:

שאלות:

1) כדור במיכל מים

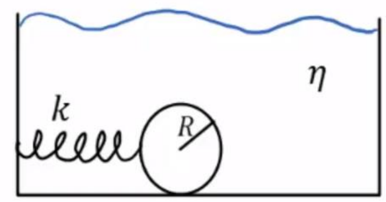

כדור בעל מסה m ורדיוס R נמצא בתוך מיכל מים ומחובר באמצעות קפיץ אופקי לדופן המיכל.
קבוע הקפיץ הוא k. בתנועת הגוף במים, מפעילים המים על הכדור כוח התנגדות המתכונתי והפוך למהירותו. כוח זה נקרא כוח סטוקס וגודלו הוא: $\vec{F}=-6\pi R\eta\vec{v}$. כאשר η היא צמיגות המים ו- R הוא רדיוס הכדור.
התייחס ל- m , k , η , R כנתונים ומצא את תדירות התנודות של הכדור בהנחה ש- $R<\frac{\sqrt{mk}}{3\pi\eta}$. הזנח את החיכוך בין הכדור לתחתית המיכל.

2) שני קפיצים בנוזל

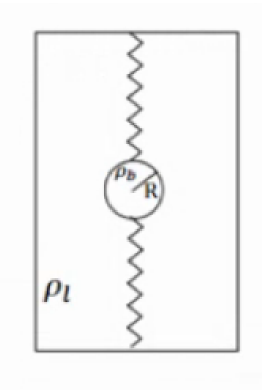

כדור נמצא בתוך תיבה מלאה במים ומחובר עם קפיץ אידיאלי לקצה העליון של התיבה ועם קפיץ אידיאלי נוסף זהה לקצה התחתון של התיבה.
נתון: R - רדיוס הכדור, ρ_b - צפיפות המסה של הכדור,
ρ_l - צפיפות המסה של המים, K - קבוע שני הקפיצים
ו- η - צמיגות המים.
(תזכורת: כאשר כדור נמצא בתוך נוזל פועלים עליו כוח ציפה: $F=\rho_l Vg$ וכוח סטוקס: $F=-6\pi\eta Rv$).

א. מצא את נקודת שיווי המשקל של המערכת.
ב. מה התנאי שיהיו תנודות הרמוניות?
מצא את התדירות בהנחה שתנודות אלו מתקיימות.
ג. מצא את התנאי בו יחזור הכדור הכי מהר לנקודת שיווי המשקל.

3) איבוד אנרגיה במחזור

בתנועה הרמונית מרוסנת קיים ריסון חלש כך שהאמפליטודה של התנועה יורדת ב-2.5 אחוז כל מחזור.
בכמה אחוז יורדת האנרגיה בכל מחזור?

תשובות סופיות:

1) $\tilde{\omega}=\sqrt{\frac{k}{m}-\left(\frac{3\pi R\eta}{m}\right)^2}$

2) א. $y_{eq}=\frac{F_b}{2K}$ ב. $\omega^*=\sqrt{\frac{2K}{m}-\left(\frac{6\pi\eta R}{2m}\right)^2}$ ג. $\frac{2K}{m}=\frac{6\pi\eta R}{2m}^2$

3) 5%

תנועה הרמונית מאולצת:

שאלות:

1) מסה בין קירות זזים

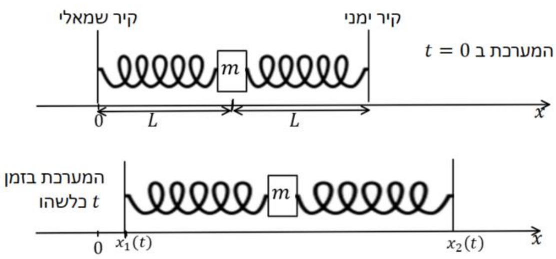

מסה m מחוברת לשני קפיצים זהים בעלי קבוע k ואורך רפוי L משני צידיה. הקפיצים מחוברים לקירות הנמצאים במרחק L מהמסה משמאלה ומימינה והמערכת כולה מונחת על שולחן חלק (כוח הכובד לתוך הדף).

על המסה פועל כוח גרר: $F=-bv$. ב- $t=0$ הקירות מתחילים לזוז .

ראשית הצירים ממוקמת במרכז התנועה של הקיר השמאלי והכיוון החיובי ימינה.

מיקום הקירות כתלות בזמן הוא: $x_2(t)=2L+2d\sin(\omega t)$, $x_1(t)=d\sin(\omega t)$.

נתונים: m , b , k , ω , L , d ו- $d<<L$.

א. מהי תדירות התנועה ומהי האמפליטודה?

ב. מה התנאי לתהודה בהנחה כי הריסון חלש מאוד?

2) מציאת תדירות ברבע אמפליטודה

מסה m מחוברת לקפיץ אופקי בעל קבוע k , המסה נעה על מישור חלק ללא חיכוך.

על המסה פועל כוח גרר: $f=-bv$ וכוח מאלץ: $F(t)=d\cdot\cos(\omega t)$.

מצא את תדירות הכוח בה אמפליטודת התנועה במצב העמיד תהיה רבע מהאמפליטודה המקסימלית.

הנח כי: d , m , k , b , ω נתונים וכי: $b<<\sqrt{mk}$.

3) מסה תלויה על קרש נע

מסה M מחוברת באמצעות קפיץ אנכי לקרש אופקי הנע בציר ה- y

לפי: $y(t)=y_0\cos(\omega t)$.

קבוע הקפיץ k ואורכו הרפוי l_0 נתונים.

מצא את מיקום המסה כפונקציה של הזמן.

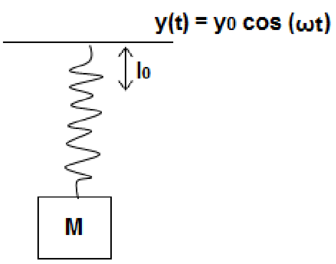

תשובות סופיות:

1) א. $A(\omega)=\dfrac{\dfrac{3kd}{m}}{\sqrt{\left(\dfrac{2k}{m}-\omega^2\right)^2+\left(\dfrac{b}{m}\right)^2\omega^2}}$ ב. $\omega\sim\sqrt{\dfrac{2k}{m}}$

2) $\omega_{1,2}=\sqrt{\dfrac{B\pm\sqrt{B^2-4C}}{2}}$

3) $y(t)=\dfrac{\dfrac{F_0}{m}}{\dfrac{k}{m}-\omega^2}\cos\omega t+y'_0$

תרגילים מסכמים:

שאלות:

1) מסה על משטח על קפיץ אנכי

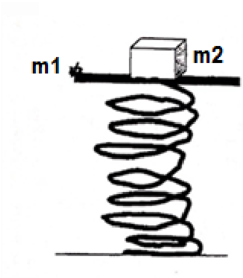

על קפיץ שקבועו k מונח משטח שמסתו m_1,
המשטח צמוד לקצהו של הקפיץ.
על המשטח מונח גוף שמסתו m_2.
מכווצים את הקפיץ בשיעור Δy ומשחררים.

א. מה צריך להיות Δy_{min} כדי שהגוף יתנתק מן המשטח באיזה שהוא שלב?

ב. הניחו: $\Delta y = 2\Delta y_{min}$, $k = 10\frac{Nr}{m}$, $m_1 = 0.04kg$, $m_2 = 0.06kg$
ומצאו את רגע הניתוק.

ג. באמצעות הנתונים המספריים מסעיף ב', מהו מקומו ומהירותו של המשטח ברגע שהגוף ניתק מן המשטח?

2) תנודה בתעלה בכדו"א

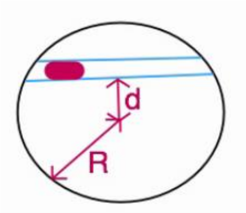

בתוך כדור הארץ נחפרה תעלה כבשרטוט.
מסת כדור הארץ M.
מהי תדירות התנודות הקטנות של מסה החופשיה לנוע בתעלה?

תשובות סופיות:

1) א. $\Delta y_{min} = \frac{(m_1+m_2)}{k}$ ב. $t_1 = \frac{1}{\omega}\cos^{-1}\left(-\frac{1}{2}\right)$

ג. $\Delta y_{min} = \frac{(m_1+m_2)}{k}$, $v(t) = \dot{y}(t) = -2\Delta y_{min}\omega\sin(\omega t)$

2) $\ddot{x} = -\left(\frac{M}{R^3}\right)(x-0)$

תרגילים מסכמים (מטוטלות שונות):

שאלות:

1) מטוטלת על עגלה נעה

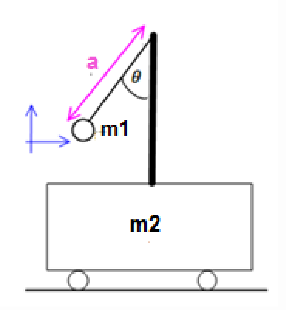

עגלה בעלת מסה m_2 חופשיה לנוע על משטח אופקי ללא חיכוך.
אל העגלה מחובר מוט אנכי עליו תלויה מטוטלת מתמטית
עם מסה m_1 ואורך חוט a.
משחררים את המסה (של המטוטלת) בזווית נתונה כאשר
כל המערכת נמצאת במנוחה.

א. רשמו את מהירות המטוטלת במערכת העגלה כפונקציה של θ ו-$\dot{\theta}$.

ב. רשמו את מהירות העגלה והמטוטלת כפונקציה של θ ו-$\dot{\theta}$.

ג. רשמו את משוואת שימור האנרגיה המכאנית של המערכת.

ד. רשמו את משוואת שימור האנרגיה בתנודות קטנות.

ה. מצאו את תדירות התנודה של המסה M.

תשובות סופיות:

2) א. $v_x = \dot{\theta} a\cos\theta \ , \ v_y = \dot{\theta} a\sin\theta$

ב. $v_{1_x} = \left(1+\frac{m_1}{m_2}\right)^{-1} a\dot{\theta}\cos\theta \ , \ v_{1_y} = \dot{\theta} a\sin\theta$

ג. $E = \frac{1}{2}m_1\left(\left(\left(1+\frac{m_1}{m_2}\right)\left(1+\frac{m_1}{m_2}\right)\right)^{-2} a^2\dot{\theta}^2\cos^2\theta + \dot{\theta}^2 a^2\sin^2\theta\right) - m_1 g a\cos\theta$

ד. $E = \frac{1}{2}m_1\left(\left(1+\frac{m_1}{m_2}\right)^{-1} a^2\dot{\theta}^2 + \frac{ga}{2}\theta^2\right) - m_1 g a\frac{1}{2}$

ה. $\omega = \sqrt{\dfrac{\frac{ga^2}{2}}{\left(1+\frac{m_1}{m_2}\right)^{-1} a^2}}$

תרגילים למתקדמים:

שאלות:

1) מסה בין שני קפיצים עם אורך זניח

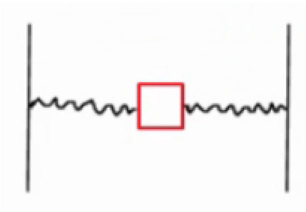

בין שני קירות במרחק 2L נמצאת מסה m המחוברת לקירות בקפיצים בעלי מקדם k ואורך רפוי זניח.

א. מצא את תדירויות התנודות הקטנות בציר ה- x.

ב. מצא את תדירויות התנודות הקטנות בציר ה- y.

2) מסה בין שני קפיצים (אורך רפוי לא זניח)**

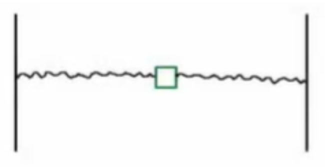

בין שני קירות במרחק 2L נמצאת מסה m המחוברת לקירות בקפיצים בעלי מקדם k ואורך רפוי l_0.

מצא את תדירות התנודות הקטנות בציר ה- y.

3) מסה בתוך חישוק מסתובב
(כולל קוריאוליס וקורדינטות פולריות)

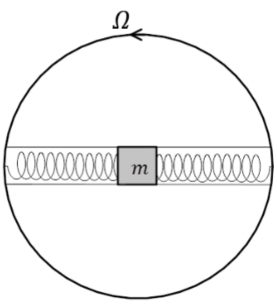

גוף שמסתו m נמצא במרכז תעלה הנמצאת לאורך קוטרו של חישוק. המערכת מונחת על השולחן כך שכוח הכובד לתוך הגוף. הגוף מחובר לשני קפיצים זהים אחד מכל צד המצויים במצב הרפוי כאשר הגוף במרכז החישוק. קבוע הקפיצים הוא k. מסובבים את החישוק במהירות זוויתית Ω ומרחיקים את המסה מעט מהמרכז.

רשום משוואת כוחות במערכת החישוק, מה התנאי לתנועה הרמונית ומהי תדירות התנועה אם התנאי מתקיים? (מומלץ לפתור גם באמצעות ק. פולריות).

4) מסה בתוך חישוק מסתובב עם חיכוך
(כולל קואורדינטות פולריות, קוריאוליס, ותנועה מרוסנת)

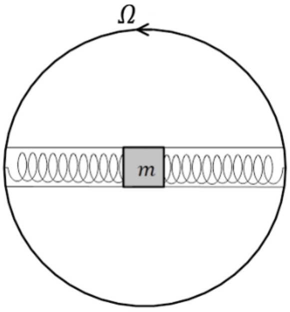

גוף שמסתו m נמצא במרכז תעלה הנמצאת לאורך קוטרו של חישוק. המערכת מונחת על השולחן כך שכוח הכובד לתוך הגוף. הגוף מחובר לשני קפיצים זהים אחד מכל צד המצויים במצב הרפוי כאשר הגוף במרכז החישוק. קבוע הקפיצים הוא k. מסובבים את החישוק במהירות זוויתית Ω ומשחררים את המסה ממנוחה במרחק d מהמרכז.

בין המסה והדופן של התעלה קיים חיכוך (אין חיכוך עם הבסיס). מקדמי החיכוך הסטטי והקינטי הם: μ_k , μ_s .

א. רשום משוואת כוחות במערכת החישוק, מהם התנאים לתנועה הרמונית?
האם צריך את מקדם החיכוך הסטטי?

ב. מצא את המיקום כתלות בזמן בהנחת התנאים של סעיף א',
מהו מקדם האיכות של המערכת?
(מומלץ לפתור גם באמצעות ק. פולריות).

תשובות סופיות:

1) א. $\omega_x = \sqrt{\frac{2\mathrm{k}}{\mathrm{m}}}$ ב. $\omega_y = \sqrt{\frac{2\mathrm{k}}{\mathrm{m}}}$

2) $-\left(2\mathrm{k}\frac{\mathrm{L}\cdot \mathrm{l}_0}{\mathrm{L}}\right)y = \ddot{y}$

3) $\left(-2\mathrm{k}-\Omega^2\mathrm{m}\right)x = \mathrm{m}\ddot{x}$, $2\mathrm{k}-\Omega^2\mathrm{m} > 0$, $\omega=\sqrt{\frac{2\mathrm{k}-\mathrm{m}\Omega^2}{\mathrm{m}}}$

4) א. $\Omega^2\left(1+\mu_k{}^2\right) < \frac{2\mathrm{k}}{\mathrm{m}}$, $-2\mathrm{k}x+\mathrm{m}\Omega^2 x - 2\mu_k \mathrm{m}\Omega\dot{x} = \mathrm{m}\ddot{x}$, לא כי $\mathrm{N}=0$ כשהגוף נעצר.

ב. $x(t) = e^{-\frac{\Gamma}{2}t}\left(\mathrm{d}\cos(\tilde{\omega}t) - \frac{\mathrm{d}\sqrt{1-\omega_0{}^2}}{\tilde{\omega}}\sin(\tilde{\omega}t)\right)$, $\mathrm{Q} = \frac{\omega_0}{\Gamma} = \frac{\sqrt{\frac{2\mathrm{k}}{\mathrm{m}}}}{2\mu_\mathrm{k}\Omega}$.